

УДК 330.3

HOUSEHOLD INCOME IN UKRAINE: CURRENT STATE AND TRENDS**ДОХОДИ ДОМОГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ****Tymots M.V./Тимоць М.В.***Ph.D., as.prof. / к.е.н., доц.*ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-0266-1756>**Stakhiv H./ Стахів Г.***аспірант/ graduate student*ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5362-7494>*King Danylo University,**35 Konovalets St., Ivano-Frankivsk, 76018/**ЗВО «Університет Короля Данила»,**Івано-Франківськ, Коновальця, 35, 76018*

Анотація. Обґрунтовано роль фінансових ресурсів населення у фінансовій системі держави. Доведено, що визначальна роль у формуванні фінансового потенціалу населення належить доходам. Досліджено вплив війни на фінансові ресурси населення та розмір їх заощаджень.

Ключові слова: домогосподарства, доходи, витрати.

Abstract: The article substantiates the role of financial resources of the population in the financial system of the state. It is proved that income plays a decisive role in the formation of the financial potential of the population. The impact of the war on the financial resources of the population and the amount of their savings is studied.

Key words: households, income, expense.

Складні й непередбачувані умови зовнішнього середовища, які ми можемо спостерігати в наш час істотним чином змінюють принципи формування та розподілу доходів в домогосподарствах України. Змінюються не лише склад та структура доходів; значною мірою трансформуються їх джерела та напрямки використання. Тема доходів домогосподарств є надзвичайно актуальною через декілька причин. По-перше, вона стосується кожної людини, оскільки кожен з нас являється частиною певного домогосподарства. По-друге, дохід домогосподарства визначає такі важливі показники як рівень накопичень, забезпеченість майном чи житлом, соціально-демографічні показники тощо. Крім цього, з точки зору системного підходу, домогосподарства можна розглядати як найменшу одиницю чи елемент в економічній системі країни. Економічна та політична криза в країні значною мірою вплинула на фінансовий стан більшості домогосподарств. Відбувається скорочення купівельної спроможності, збільшення кількості безробітних та зменшення величини

реальної заробітної плати. Тобто проблема підвищення життєвого рівня членів домогосподарств як була так і залишається зараз та, скоріше за все, буде актуальною ще тривалий час.

На сучасному етапі взаємодія домашніх господарств відбувається, перш за все, через формування та використання їхніх фінансів, що припускає регулювання доходів, витрат та заощаджень домогосподарств, а останні у свою чергу виступають фінансовим базисом для розвитку практично всіх елементів фінансової системи держави [1]. До основних видів доходів домогосподарств відносять зарплату; доходи, отримані від власності на землю, капітал, майно (орендний платіж, рента, дивіденди); грошові виплати населенню у вигляді трансфертних платежів.

На думку професора Е. Лібанової, основними факторами формування доходів домогосподарств є кількість працівників працездатного віку, які мають відповідний рівень знань, освіти та кваліфікації; економічна та політична ситуація в країні та, відповідно, ступінь її нестабільності; рівень інфляції в країні; кількість безробітних та ступінь безробіття в країні; кількість пенсіонерів, непрацюючих осіб та кількість тих, що перебувають на утриманні домогосподарств; обсяги заборгованостей по виплаті зарплати та ін. [2].

Сучасні умови господарювання дозволяють домогосподарствам долучатися до фінансової взаємодії з іншими суб'єктами ринкових відносин. Але коли домогосподарство стає повноцінним учасником ринкових відносин, виникає низка проблем, які з'являються при формуванні та використанні фінансових ресурсів під час різноманітних економічних процесів. Таким проблемами є: недосконалість державної політики щодо учасників фінансового ринку, неможливість забезпечення стабільного чи високого рівня доходів домогосподарств, недостатня розробленість планів та умов залучення домогосподарств до економічних процесів країни. За таких умов назріла необхідність дослідження структури фінансового потенціалу населення, особливостей його сучасного формування.

Домогосподарства в Україні є важливою невід'ємною складовою її

фінансової системи. Криза, яка стосується економіки нашої країни істотно впливає на всі аспекти життєдіяльності домогосподарств: на рівень доходів і, відповідно, структуру витрат, можливостей з накопичення, можливостей з виробництва певної продукції самостійно, тощо.

До початку повномасштабної війни в Україні фінансовий стан домогосподарств був набагато кращим ніж на середину 2024 р. Однією з основних змін, що сталися у житті українців під час війни, стало погіршення економічної ситуації в країні. Зростання інфляції та девальвація національної валюти призвели до різкого скорочення доходів населення та збільшення цін на продукти та послуги. Внаслідок чого багато українців змушені були змінювати свої споживчі звички та частіше шукати альтернативи дешевше.

Падіння доходів українців під час війни практично не вплинуло на те, як вони оцінюють своє фінансове становище. За даними опитування Київського міжнародного інституту соціології, 64% українців зіткнулися зі зниженням доходу, а 27% внаслідок вторгнення втратили роботу, значна кількість втратили майно та житло.

На даний момент більшість українців незадоволені своїм доходом, оскільки вони отримують дохід менший за 20000 грн. в місяць.

Результати іншого дослідження за опитуванням Rakuten Viber показують дещо іншу ситуацію. Зокрема вони говорять що з початку війни 40% українців відчували зниження рівня доходів, у 15% – зарплати не змінилися, а ще 5% вони навіть зросли [3].

Результати опитування показали, що у 40% українців, які працюють доходи зменшилися за період війни:

- у 31% опитаних заробітна плата стала значно меншою;
- у 9% дохід знизився, але несуттєво.

Ще 15% респондентів зазначили, що дохід залишився незмінним, а у 5% заробітна плата стала навіть більшою.

В даному опитуванні на офіційному каналі Viber Україна прийняло участь більше 70 тис. користувачів з України, які є членами певних домогосподарств.

Також з початку війни громадяни очікувано стали більше економити і рідше вдаватися до покупок. Залежно від категорії товарів в даний час економлять 47-86% опитаних українців. Менше споживачі економлять на ліках, дитячих товарах та товарах подвійного призначення. У той же час 33% українців стали менше витратити на продукти харчування, а більшість половини зазначила, що готова заощаджувати на купівлі продуктів [4].

Майже 42% доходу українці витрачають на їжу та безалкогольні напої, які їдять удома. Про це йдеться в публікації польського сервісу знижок Picodi.com, який посилається на дані британської компанії Euromonitor International та національних статистичних служб.

Аналітики зіставили статистичні дані, скільки грошей на харчування витрачають жителі 105 країн світу. Україна опинилася на 93 місці.

На продукти харчування та безалкогольні напої в українців припадає 41,6% усіх витрат на споживчі товари та послуги. Схожі результати у Молдови (41,1%), Ефіопії (41,3%) та Камбоджі (42,7%).

Отже, динаміка показників, які характеризують доходи та витрати домогосподарств в Україні в даний час не є втішною. І навряд чи можна прогнозувати покращення фінансового стану домогосподарств до кінця війни та, відповідно, покращення загальної фінансової ситуації в країні.

Література:

1. Кізіма Т.О. Витрати домогосподарств України: сутнісно-аналітичний аспект. Вісник ТНЕУ. 2017. №2. С.61-70.

2. Людський розвиток в Україні: мінімізація соціальних ризиків (колективна науково-аналітична монографія)/ За ред. Е.М. Лібанової. Київ. Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України, 2010. 496с.

3. З початку війни у 4 з 10 українців зменшилися доходи – опитування <https://www.epravda.com.ua/rus/news/2023/06/12/701065/>

4. Споживче життя: як українці витрачають кошти під час війни URL: <https://visitukraine.today/ru/blog/1709/potrebitelskaya-zizn-ukraincev-izmenilas-za-god-kak-tratyat-dengi-vo-vremya-voiny>